

UNIVERSITATEA BABEȘ BOLYAI, CLUJ-NAPOCA

Facultatea de Sociologie și Asistență Socială
Școala Doctorală de Sociologie

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

Accesul romilor la studii superioare în România. Traectorii educaționale
ale studenților romi

Conducător de doctorat:

Prof. dr. Maria Roth

Student doctorand:

Drd. Fernando Varga

În literatura de specialitate românească, cercetările privind educația romilor s-au concentrat preponderent asupra învățământului preuniversitar (Moisa & Roth, 2011; Rostas, 2012; Vasile et al., 2020), în timp ce experiențele studenților din învățământul superior au beneficiat de o atenție redusă. Această lacună a făcut ca un segment important al populației romi să rămână insuficient reprezentat în discursul academic..

În acest context, motivația prezentei cercetări este dublă. Pe de o parte, are o dimensiune științifică, urmărind să contribuie la completarea acestei lacune din literatura românească. Pe de altă parte, are o dimensiune socială, prin dorința de a evidenția experiențele celor care au reușit să ajungă în învățământul superior, dar ale căror trasee educaționale și provocări au rămas puțin cunoscute. În acest sens, teza își propune să analizeze ce înseamnă să fii student rom în România, identificând barierele, resursele și sacrificiile care au facilitat accesul și finalizarea studiilor universitare. Necesitatea unei astfel de cercetări este susținută și de literatura internațională, care identifică trei dimensiuni esențiale în analiza experiențelor studenților romi: accesul la educație, integrarea în mediul academic și eficiența programelor de sprijin (D'Arcy & Galloway, 2018; Forster et al., 2020; Mulcahy et al., 2017; J. Morgan et al., 2026)

Cu toate acestea, în România, în pofida contribuțiilor aduse de cercetători și a intervențiilor implementate de organizații naționale și internaționale, accesul la o educație de calitate continuă să fie limitat pentru populația romă (Pentea-Pop, 2024). Persistența marginalizării structurale (Mocanu & Chirugu, 2024) și sărăcia profundă (European Union Agency for Fundamental Rights, 2025), influențează în continuare negativ parcursul educațional al copiilor și tinerilor romi.

Pe baza datelor cantitative colectate din surse instituționale și prin aplicarea de chestionare, precum și a datelor calitative obținute în urma interviurilor realizate cu absolvenți romi și experți, lucrarea analizează atât accesul la educație, cât și influența factorilor socio-economici și culturali asupra parcursului universitar. Demersul pornește de la premisa că învățământul superior reprezintă un mecanism esențial al incluziunii sociale. La nivel individual, acesta facilitează mobilitatea socială (Garaz & Torotcoi, 2017; Rogers, 2021), crește accesul la

ocupații stabile și bine remunerate și contribuie la consolidarea statutului socio-economic (A.-M. Zamfir et al., 2024)

La nivel colectiv, absolvenții pot deveni agenți ai schimbării sociale în comunitățile lor de origine, contribuind la reducerea inegalităților și la promovarea incluziunii (Anderson et al., 2018). În aceeași direcție, Flecha (2014) subliniază că creșterea numărului de absolvenți romi reprezintă un instrument fundamental în combaterea excluziunii sociale, întrucât aceștia pot susține dezvoltarea comunitară și pot consolida participarea civică.

Prezenta teză este structurată în șase capitole. Primul capitol construiește cadrul teoretic al cercetării și este organizat în patru secțiuni complementare. Prima secțiune definește conceptul de inegalitate socială și delimitează relația dintre inegalitățile sociale și cele educaționale (Ringen, 2006). Pornind de la teoria stratificării educaționale (Boudon, 1974), sunt analizate efectele primare și secundare ale inegalităților educaționale, evidențiindu-se modul în care originea socială influențează atât performanța școlară, cât și deciziile privind continuarea studiilor (Shavit et al., 2007). Totodată, sunt prezentate dezvoltările contemporane ale acestei perspective teoretice, care includ etnia, genul și religia ca factori relevanți în producerea și reproducerea inegalităților educaționale (Strand, 2015; Stopforth et al., 2024).

Capitolul integrează, de asemenea, teoria reproducerii sociale, explicând modul în care inegalitățile sunt transmise intergenerațional prin intermediul resurselor economice, al capitalului cultural și al interacțiunilor cotidiene din spațiul școlar (Heath, 1983; Lareau & Weininger, 2003; J. Collins, 2009). În acest context, teoria capitalului cultural (Bourdieu, 1984, 1986) explică mecanismele prin care resursele culturale dobândite în familie sunt convertite în performanță educațională și, ulterior, în poziție socio-economică. Din perspectiva lui Althusser (1971) și a lui Bourdieu și Passeron (2000), școala este analizată ca o instituție care reproduce structurile sociale existente prin valorizarea culturii grupurilor dominante. Capitolul se încheie cu prezentarea perspectivei intersecționale, care evidențiază modul în care etnia, clasa socială, genul, dizabilitatea și limba interacționează și se suprapun în producerea inegalităților educaționale (Codioli McMaster & Cook, 2019; Keller et al., 2024).

Capitolul al doilea aplică acest cadru teoretic în analiza inegalităților educaționale care afectează comunitatea romă și este structurat în patru secțiuni. Prima secțiune prezintă decalajele educaționale existente la toate nivelurile de școlarizare, evidențiind nivelurile ridicate ale abandonului școlar și analfabetismului funcțional, precum și vulnerabilitatea

educațională accentuată a fetelor rome (European Union Agency for Fundamental Rights, 2016, 2023; Jovanovic, 2018). A doua secțiune examinează relația dintre excluziunea socială, sărăcie și participarea educațională, argumentând că sărăcia reprezintă nu doar un context social defavorabil, ci un mecanism structural care reproduce inegalitățile educaționale (Vincze & Harbula, 2011).

Această secțiune, de asemenea, analizează efectele rasismului, ale antițigănistului și ale romafobiei asupra parcursului școlar al romilor. Sunt prezentate date care indică o creștere a percepției discriminării în sistemul educațional, de la 7% în 2016 la 14% în 2024 (European Union Agency for Fundamental Rights, 2025), precum și rezultate ale studiilor calitative care evidențiază experiențe de hărțuire, stigmatizare și marginalizare ce descurajează continuarea studiilor (Fremlova et al., 2014; Forster et al., 2020). Tot în această secțiune sunt analizate segregarea școlară, aflată în creștere, și practica plasării disproporționate a copiilor rome în școli speciale pe baza unor teste de inteligență inadecvate din punct de vedere cultural (Rostas, 2012; Albert et al., 2015; Alexandru, 2018).

Capitolul al treilea analizează cadrul legislativ și politicile educaționale relevante pentru accesul romilor la educație și este structurat în cinci secțiuni. Prima secțiune clarifică distincția dintre integrarea socială și incluziunea socială, evidențiind faptul că integrarea presupune adaptarea individului la structurile sociale existente, în timp ce incluziunea urmărește eliminarea barierelor structurale care generează excluziunea și asigurarea participării echitabile a tuturor indivizilor la viața socială (Woolcock, 1998; Levitas et al., 2007). Această delimitare conceptuală fundamentează argumentul conform căruia politicile destinate grupurilor vulnerabile trebuie să fie orientate spre incluziune și nu doar spre integrare.

A doua secțiune examinează cadrul legislativ național, cu accent asupra prevederilor Legii Educației Naționale nr. 1/2011 și ale Legii învățământului preuniversitar nr. 198/2023. Analiza evidențiază principiile egalității de șanse, nediscriminării și echității, subliniind că echitatea presupune acordarea unui sprijin diferențiat grupurilor aflate în situații de vulnerabilitate, în vederea asigurării accesului real la educație (Maguire, 2016; Claiborne, 2023). Totodată, este analizat principiul educației incluzive, consacrat prin articolul 67 din Legea nr. 198/2023, care recunoaște explicit romii drept grup vulnerabil și stabilește responsabilitatea statului de a elimina barierele structurale din sistemul educațional.

A treia secțiune analizează fenomenul segregării școlare în România, identificând drept factori determinanți sărăcia, segregarea rezidențială și rasismul instituțional, inclusiv fenomenul de tip *white flight*. Sunt evidențiate contradicțiile dintre cadrul normativ, care interzice segregarea școlară prin Ordinul nr. 6134/2016, și realitatea educațională, în care segregarea continuă să afecteze accesul copiilor romi la o educație de calitate.

Ultima secțiune examinează măsurile afirmative privind locurile bugetate destinate elevilor și studenților romi, introduse în anul 1992 și reglementate ulterior prin articolul 205 din Legea nr. 1/2011. Analiza evidențiază rolul acestor măsuri în compensarea dezavantajelor istorice și structurale cu care se confruntă comunitatea romă, dar și dezbaterele generate de perceperea lor ca forme de „discriminare inversă” (Sarău, 2012; Coșmeleață et al., 2023).

Capitolul 4 prezintă metodologia mixtă a cercetării, fundamentată pe paradigma pragmatică (Creswell, 2013; Maggetti, 2020), care combină analiza cantitativă a datelor secundare cu date primare și metode calitative, pentru a oferi o imagine comprehensivă asupra accesului și traiectoriei studenților romi în învățământul superior.

Partea de cercetare cantitativă cuprinde trei studii: Studiul 1 analizează descriptiv-comparativ datele recensămintelor din 2011 și 2021 pentru a evalua evoluția nivelului de educație al romilor în raport cu alte etnii; Studiul 2 utilizează date INS și Ministerul Educației (2013–2022) pentru a identifica punctele critice de tranziție educațională unde se înregistrează pierderi majore (Mare, 1981; Surdu et al., 2011); Studiul 3 testează cinci ipoteze privind discriminarea, siguranța școlară, motivația, auto-eficacitatea și abandonul universitar, pe baza unei anchete sociologice aplicat pe 198 de studenți (dintre care 60 romi).

Partea de cercetare calitativă cuprinde două studii: Studiul 4 investighează experiențele a 16 absolvenți romi prin interviuri de tip life story (Goodson, 2016; Jovanovic, 2018), explorând discriminarea, dificultățile materiale și rolul părinților și profesorilor; Studiul 5 analizează perspectivele a 10 experți în educație (5 romi, 5 neromi) prin interviuri semi-structurate, vizând barierele structurale, rasismul și evaluarea politicilor afirmative.

Cercetarea a primit avizul Școlii Doctorale de Sociologie de la Universitatea Babeș-Bolyai, iar toate datele au fost colectate respectând principiile etice (anonimizare, consimțământ, GDPR). Limitele recunoscute includ: reprezentativitatea redusă a eșantioanelor, dificultatea identificării studenților romi, lipsa unor date sistematice la nivelul învățământului superior, auto-raportarea și posibilele distorsiuni de memorie sau dezirabilitate socială.

Capitolul 5 prezintă rezultatele empirice ale celor cinci studii. Studiul 1, bazat pe datele recensămintelor din 2011 și 2021, arată că, deși rata de absolvire a studiilor superioare în rândul romilor a crescut de la 1,14% în 2011 la 3,17% în 2021, aceasta rămâne de aproximativ șase ori sub media celorlalte etnii. Analiza intersecțională relevă că bărbații romi din mediul rural sunt cel mai dezavantajați grup (doar 0,9% absolvenți de studii superioare), contrazicând cercetările anterioare care indicau fetele ca fiind mai vulnerabile (Surdu & Surdu, 2006), și confirmând constatările Edupedu (2022).

Studiul 2, bazat pe datele furnizate de Institutul Național de Statistică (INS) și de Ministerul Educației, prezintă numărul elevilor și studenților romi (care au aplicat pentru locurile dedicate romilor, nivel licență) din sistemul de învățământ în perioada 2013–2022. Domeniile cele mai frecvent alese în perioada (2018–2024) de acestia sunt științele sociale, studiul identifică două tranziții critice: pierderi de aproximativ 24.600 de elevi romi la trecerea din primar în gimnaziu și de peste 80% la trecerea din gimnaziu în liceu, confirmând modelul teoretic al lui Surdu et al (2011). La nivel universitar, doar între 0,07% și 0,16% dintre studenți sunt romi, iar aceștia aleg să se înscrie pe locurile de romi predominant de științe sociale (peste 50%).

Studiul 3, analizează experiențele educaționale ale studenților romi și neromi și factorii care influențează integrarea și succesul academic în învățământul superior. Cercetarea a fost realizată pe un eșantion de 198 de studenți, dintre care 60 romi și 138 neromi, proveniți din mai multe universități din România. Rezultatele evidențiază diferențe importante între cele două grupuri. Din totalul studenților romi, 55% provin din mediul rural, comparativ cu mai puțin de 25% dintre studenții neromi. Totodată, peste jumătate dintre respondenții proveniți din mediul rural sunt de etnie romă.

Prima ipoteză a cercetării a presupus că studenții romi au fost expuși într-o măsură mai mare discriminării în învățământul preuniversitar. Rezultatele confirmă această ipoteză. Cele mai ridicate niveluri ale discriminării au fost raportate în perioada gimnaziului, unde 30% dintre studenții romi au declarat experiențe de discriminare din partea profesorilor, comparativ cu 11,6% dintre studenții neromi. În relația cu colegii, diferențele sunt similare (28,3% față de 16,7%). Analiza de regresie arată că apartenența la etnia romă reprezintă un predictor semnificativ al experiențelor de discriminare ($\beta = 0,25$; $p = 0,01$), iar situația financiară precară amplifică probabilitatea unor astfel de experiențe ($\beta = -0,28$; $p < 0,001$). Modelul explică aproximativ 15% din variația discriminării raportate ($R^2 = 0,15$).

A doua ipoteză a analizat factorii care influențează sentimentul de siguranță în perioada liceului. Deși nu au fost identificate diferențe semnificative între studenții romi și cei neromi în ceea ce privește relațiile cu profesorii sau colegii, rezultatele arată că sentimentul de siguranță este determinat în principal de calitatea relațiilor sociale. Modelul complet explică 70% din variația sentimentului de siguranță ($R^2 = 0,70$). Cel mai important predictor este relația cu colegii ($\beta = 0,42$; $p < 0,001$), urmată de relația cu profesorii ($\beta = 0,21$; $p < 0,001$) și de absența discriminării ($\beta = 0,16$; $p < 0,001$). Apartenența etnică nu are un efect direct semnificativ asupra sentimentului de siguranță.

A treia ipoteză a examinat motivația pentru continuarea studiilor universitare. Atât studenții romi, cât și cei neromi sunt motivați în principal de factori extrinseci, precum perspectivele profesionale și economice. Cu toate acestea, studenții romi raportează niveluri mai ridicate ale motivației intrinseci. De exemplu, 70% dintre studenții romi afirmă că au urmat studiile superioare pentru plăcerea de a învăța, comparativ cu 46,4% dintre studenții neromi ($p = 0,05$). De asemenea, profesorii au avut o influență semnificativ mai mare asupra deciziei de a urma facultatea în cazul studenților romi (50% comparativ cu 31,2%; $p = 0,03$). Analizele de regresie indică faptul că relația cu profesorii reprezintă principalul predictor al motivației intrinseci ($\beta = 0,35$; $p < 0,001$).

A patra ipoteză a analizat factorii care influențează auto-eficacitatea academică. Rezultatele arată că factorii socio-economici au un rol redus, în timp ce competențele academice reprezintă principalii predictor ai încrederii în promovarea examenelor. Modelul complet explică 54% din variația auto-eficacității academice ($R^2 = 0,54$). Cel mai puternic predictor este capacitatea de a lua notițe eficiente ($\beta = 0,47$; $p < 0,001$), urmată de înțelegerea suporturilor de curs ($\beta = 0,30$; $p < 0,001$). În rândul studenților romi, situația financiară a familiei rămâne un predictor semnificativ al auto-eficacității ($\beta = 0,35$; $p = 0,01$).

Ultima ipoteză a investigat factorii asociați intenției de abandon universitar. Rezultatele indică faptul că variabilele socio-economice nu influențează semnificativ gândul de a renunța la facultate. În schimb, sprijinul academic ($\beta = -0,26$; $p < 0,001$) și sprijinul oferit de profesori ($\beta = -0,23$; $p < 0,001$) reduc semnificativ probabilitatea abandonului. În mod surprinzător, studenții romi declară o probabilitate mai redusă de a lua în considerare abandonul universitar comparativ cu studenții neromi ($\beta = -0,17$; $p = 0,03$). Modelul complet explică aproximativ 20% din variația intenției de abandon ($R^2 = 0,20$).

Studiul 4 explorează experiențele educaționale ale 16 absolvenți romi de studii superioare prin interviuri de tip *life story*. Analiza urmărește influența contextului familial, a experiențelor școlare, a discriminării și a resurselor de sprijin asupra accesului și succesului în învățământul superior. Rezultatele arată că 12 dintre cei 16 participanți sunt studenți de primă generație, fiind primii din familiile lor care au absolvit o facultate. Majoritatea provin din domeniul științelor sociale și umaniste, în special din Asistență Socială (7 cazuri), iar cinci absolvenți au finalizat mai multe programe universitare.

Experiențele de discriminare și segregare sunt prezente în majoritatea biografiilor analizate. Trei participanți au urmat școli segregate, iar numeroși respondenți au raportat experiențe de stigmatizare și tratament diferențiat din partea colegilor și profesorilor. În același timp, 12 dintre cei 16 absolvenți au descris dificultăți materiale semnificative în parcursul educațional, inclusiv lipsa resurselor financiare și necesitatea de a lucra în timpul studiilor. Familia și școala au avut un rol central în succesul educațional. În 14 cazuri, părinții au reprezentat principala sursă de sprijin moral și motivațional, iar aproape toți participanții au identificat cel puțin un profesor care a contribuit semnificativ la continuarea studiilor. Cu toate acestea, doar doi absolvenți au utilizat locurile speciale destinate romilor în admiterea la facultate.

Majoritatea participanților descriu mediul universitar ca fiind mai incluziv și mai puțin discriminatoriu decât învățământul preuniversitar, deși unele experiențe de discriminare continuă să fie semnalate. Totodată, apartenența la organizații studențești romi și sprijinul colegial au facilitat integrarea academică și socială. Educația superioară este percepută ca un factor important al mobilității sociale și profesionale. Doisprezece dintre cei șaisprezece absolvenți consideră că studiile universitare le-au îmbunătățit semnificativ oportunitățile de viață, iar majoritatea activează în sectorul public sau în organizații neguvernamentale, contribuind direct la promovarea incluziunii sociale și la sprijinirea comunităților romi. Cu toate acestea, rezultatele arată că absolvirea unei facultăți nu elimină complet experiențele de discriminare, acestea persistând uneori și în mediul profesional.

Studiu 5, analizează perspectivele a 10 experți în domeniul educației și al politicilor publice (5 romi și 5 neromi) privind factorii care influențează accesul romilor la educație. Analiza tematică a evidențiat cinci dimensiuni majore: barierele educaționale, soluțiile de incluziune, lipsa datelor statistice, aspectele culturale și rolul familiei. Rezultatele indică faptul că sărăcia reprezintă principala barieră în calea participării educaționale a romilor, influențând atât abandonul școlar, cât și accesul la învățământul superior. Experții identifică două momente

critice ale parcursului educațional: tranziția de la ciclul primar la gimnaziu și tranziția de la gimnaziu la liceu, etape în care se înregistrează cele mai mari pierderi educaționale. De asemenea, capitalul cultural redus al familiei, lipsa modelelor educaționale și participarea copiilor la activități economice contribuie la limitarea aspirațiilor școlare și profesionale.

Rasismul și segregarea școlară sunt considerate mecanisme centrale de reproducere a inegalităților educaționale. Experții semnalează existența discriminării din partea colegilor și profesorilor, menținerea școlilor segregate, precum și orientarea disproporționată a copiilor romi către școli speciale pentru cerințe educaționale speciale (CES), fenomen interpretat ca o formă de excludere instituțională. O altă problemă importantă identificată este lipsa datelor statistice privind populația romă și participarea acesteia la educație. Experții consideră că această „invizibilitate statistică” limitează evaluarea politicilor publice și dezvoltarea unor intervenții eficiente.

În ceea ce privește soluțiile, respondenții susțin necesitatea combaterii segregării școlare, formarea profesorilor în domeniul educației interculturale, dezvoltarea programelor de mentorat și mediere școlară, introducerea istoriei și culturii romilor în curriculum și consolidarea organizațiilor studenților romi. Majoritatea experților apreciază utilitatea măsurilor afirmative, însă subliniază necesitatea corelării acestora cu sprijin economic și instituțional suplimentar. De asemenea, auto-organizarea romilor și dezvoltarea unor rețele de sprijin și mentorat sunt considerate mecanisme importante pentru creșterea accesului și succesului în învățământul superior.

Ultimul capitol sintetizează principalele concluzii ale tezei, răspunde întrebărilor de cercetare și evidențiază direcții viitoare de cercetare privind educația romilor și dezvoltarea politicilor educaționale destinate acestei comunități. Rezultatele confirmă că inegalitatea educațională a romilor din România reprezintă un fenomen structural și persistent, generat de interacțiunea dintre sărăcie, nivelul redus al capitalului cultural familial, discriminare și barierele instituționale. Analiza integrată a celor cinci studii evidențiază faptul că dezavantajele educaționale se acumulează de-a lungul parcursului școlar, cele mai vulnerabile etape fiind tranzițiile de la învățământul primar la cel gimnazial și de la gimnaziu la liceu, unde se înregistrează cele mai importante pierderi educaționale. Deși participarea romilor la învățământul superior a înregistrat o ușoară creștere în ultimii ani, aceasta rămâne considerabil sub nivelul populației generale, ceea ce reflectă persistența inegalităților de oportunități educaționale. Totodată, studiul evidențiază rolul esențial al sprijinului oferit de profesori, al

relațiilor pozitive din mediul școlar și al măsurilor de sprijin educațional în consolidarea motivației și reducerea riscului de abandon școlar. Cu toate acestea, impactul acestor intervenții rămâne limitat în absența unor politici publice capabile să reducă efectele sărăciei, discriminării și excluziunii sociale. În ansamblu, concluziile tezei susțin necesitatea unor politici educaționale integrate, orientate spre intervenție timpurie, prevenirea segregării școlare, sprijinirea tranzițiilor educaționale, consolidarea capitalului cultural al familiilor și dezvoltarea unor mecanisme sistematice de monitorizare a participării școlare, cu scopul de a îmbunătăți accesul și succesul romilor în învățământul superior.

CUVINTE CHEIE

inegalitate educațională, comunitatea romă, învățământ superior, segregare școlară, discriminare, rasismul anti rom, capital cultural, habitus, intersecționalitate, tranziții educaționale, abandon școlar, studenți de primă generație, sărăcie, politici afirmative, locuri dedicate romilor, mobilitate socială

Bibliografie selectivă

Anderson, B., Vicol, D. O., Dupont, P. L., & Morris, J. (2018). Political representation and experienced recognition among Roma in the UK (ETHOS country report for ETHOS report D, 5).

Albert, G., Matache, M., Taba, M., & Zimová, A. (2015). Segregation of Roma children in education – Successes and challenges. https://library.parenthelp.eu/wp-content/uploads/2018/02/segregation_of_roma_children_in_education_-_successes_and_challenges_-_final-1.pdf

Alexandru, A. (2018). Segregarea școlară din perspectivă intersecțională: Nevoia unei noi abordări [Lucrare de licență, Școala Națională de Studii Politice și Administrative]. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.34280.70408>

Althusser, L. (1971). Ideology and ideological state apparatuses. In A. Scott & K. Nash, New critical writings in political sociology (1st ed., pp. 142–147). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003572923-18>

- Boudon, R. (1974). *Education, opportunity, and social inequality: Changing prospects in Western society*. Wiley.
- Bourdieu, P. (1984). *Distinction: A social critique of the judgement of taste*. Harvard University Press.
- Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. In *Handbook of theory and research for the sociology of education* (pp. 241–258).
- Bourdieu, P., & Passeron, J.-C. (2000). *Reproduction in education, society and culture* (2nd ed., reprinted). Sage.
- Claiborne, L. (2023). Equality vs. equity. *The American Music Teacher*, 73(1), 8, 10.
- Codiroli McMaster, N., & Cook, R. (2019). The contribution of intersectionality to quantitative research into educational inequalities. *Review of Education*, 7(2), 271–292. <https://doi.org/10.1002/rev3.3116>
- Collins, J. (2009). Social reproduction in classrooms and schools. *Annual Review of Anthropology*, 38, 33–48. <https://doi.org/10.1146/annurev.anthro.37.081407.085242>
- Coșmeleață, V., Cristea, D., Hosszu, A., Ilie, D., Olteanu, C., & Pădure, I. (2023). Măsuri afirmative pentru romi în universități: Experiențe, schimbări și lecții învățate. Agenția Împreună.
- Creswell, J. W. (2013). *Steps in conducting a scholarly mixed methods study* (DBER Speaker Series, 3).
- D'Arcy, K., & Galloway, L. (2018). Access and inclusion for Gypsy and Traveller students in higher education. In J. Arday & H. S. Mirza (Eds.), *Dismantling race in higher education: Racism, whiteness and decolonising the academy* (pp. 215–232). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-319-60261-5_12
- Edupedu. (2022). Aproximativ 20% dintre copiii romi nu au trecut pe la școală niciodată, 30% abandonează timpuriu. <https://www.edupedu.ro/aproximativ-20-dintre-copiii-romi-nu-au->

trecut-pe-la-scoala-niciodata-30-abandoneaza-timpuriu-radu-szekely-consilier-al-ministrului-educatiei/

European Union Agency for Fundamental Rights. (2016). Educația: Situația romilor în 11 state membre ale UE: Sondaj cu privire la romi: Date pe scurt. Publications Office. <https://doi.org/10.2811/77213>

European Union Agency for Fundamental Rights. (2023). Roma in 10 European countries: Main results: Roma survey 2021. Publications Office. <https://doi.org/10.2811/221064>

European Union Agency for Fundamental Rights. (2025). Rights of Roma and Travellers in 13 European countries: Perspectives from the Roma survey 2024. Publications Office. <https://doi.org/10.2811/9919091>

Flecha, R. (Ed.). (2014). Successful educational actions for inclusion and social cohesion in Europe. Springer.

Forster, D. N., Gallagher, M., & Cooper, D. C. (2020). Representations of Gypsy, Traveller, Roma, Showmen and Boater communities in higher education widening participation discourse.

Fremlova, L., Georgescu, M., Hera, G., Marin, L.-G., & Miletic, G. (2014). Barabaripen – Young Roma speak about multiple discrimination. Council of Europe.

Garaz, S., & Torotcoi, S. (2017). Increasing access to higher education and the reproduction of social inequalities: The case of Roma university students in Eastern and Southeastern Europe. *European Education*, 49(1), 10–35. <https://doi.org/10.1080/10564934.2017.1280334>

Goodson, I. (2016). Introduction: Life histories and narratives. In *The Routledge international handbook on narrative and life history*. Routledge.

Heath, S. B. (1983). *Ways with words: Language, life and work in communities and classrooms*. Cambridge University Press.

- Jovanovic, T. (2018). Roma student access to higher education in Serbia: Challenges and promises [Thesis, University of Sussex]. https://sussex.figshare.com/articles/thesis/Roma_student_access_to_higher_education_in_Serbia_challenges_and_promises/23464715/1
- Keller, L., Oppermann, E., & Rjosk, C. (2024). Intersectionality in educational contexts: Quantitative approaches and findings. *Zeitschrift für Entwicklungspsychologie und Pädagogische Psychologie*, 56(1–2), 1–6. <https://doi.org/10.1026/0049-8637/a000293>
- Lareau, A., & Weininger, E. B. (2003). Cultural capital in educational research: A critical assessment. *Theory and Society*, 32(5), 567–606. <https://doi.org/10.1023/B:RYSO.00000004951.04408.b0>
- Legea Educației Naționale nr. 1/2011 (actualizată 2026). <https://lege5.ro/gratuit/geztsobvgi/legea-educatiei-nationale-nr-1-2011>
- Legea nr. 198 din 4 iulie 2023 a învățământului preuniversitar. (2023).
- Levitas, R., Pantazis, C., Fahmy, E., Gordon, D., Lloyd, E., & Patsios, D. (2007). The multidimensional analysis of social exclusion. Department for Communities and Local Government.
- Maggetti, M. (2020). Mixed-methods designs. In C. Wagemann, A. Goerres, & M. B. Siewert (Eds.), *Handbuch Methoden der Politikwissenschaft* (pp. 193–210). Springer Fachmedien. https://doi.org/10.1007/978-3-658-16936-7_12
- Maguire, A. (2016). Illustrating equality vs equity. <https://interactioninstitute.org/illustrating-equality-vs-equity/>
- Mare, R. D. (1981). Change and stability in educational stratification. *American Sociological Review*, 46(1), 72–87. <https://doi.org/10.2307/2095027>
- Mocanu, D., & Chirugu, G. (2024). Theoretical study on the discrimination of Roma in Romania in access to social services, education and culture. *Technium Social Sciences Journal*, 60, 251–255.

- Moisa, F., & Roth, M. (2011). The right to education of Roma children in Romania: European policies and Romanian practices. *The International Journal of Children's Rights*, 19(3), 501–522. <https://doi.org/10.1163/157181811X584587>
- Morgan, J., Marsh, H., & Clark, C. (2026). *Gypsy, Roma, and travellers in higher education: Contemporary critical*. Routledge.
- Mulcahy, E., Baars, S., Bowen-Viner, K., & Menzies, L. (2017). *The underrepresentation of Gypsy, Roma and Traveller pupils in higher education*.
- Ordin-cadru nr. 6134/21.12.2016 privind interzicerea segregării școlare în unitățile de învățământ preuniversitar. (2016). https://www.edu.ro/ordin_6134_2016-privind-interzicerea-segregarii-scolare
- Pentea-Pop, R. (2024). Relevant issues concerning the well-being of Roma children in the education system. In *The power of dialogue in a globalized world*.
- Ringen, S. (2006). Reflections on inequality and equality (Working Paper SP I 2006-201). WZB Discussion Paper.
- Rogers, C. (2021). Inclusion or exclusion: UK education policy and Roma pupils. In M. M. Mendes, O. Magano, & S. Toma (Eds.), *Social and economic vulnerability of Roma people: Key factors for the success and continuity of schooling levels* (pp. 3–17). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-030-52588-0_1
- Rostas, I. (Ed.). (2012). *Ten years after: A history of Roma school desegregation in Central and Eastern Europe*. Central European University Press. <https://doi.org/10.1515/9786155053337>
- Sarău, G. (2012). *Cronica rromă: 1990–2011 (Ediția I)*. Editura Universității din București.
- Shavit, Y., Gamoran, A., Menachem, G., & Arum, R. (2007). *Stratification in higher education: A comparative study*. Stanford University Press.

- Stopforth, S., Connelly, R., & Gayle, V. (2024). Do you like school? Social class, gender, ethnicity and pupils' educational enjoyment. *The British Journal of Sociology*, 75(4), 535–553. <https://doi.org/10.1111/1468-4446.13113>
- Strand, S. (2015). Ethnicity, deprivation and educational achievement at age 16 in England: Trends over time. Department for Education. <https://ora.ox.ac.uk/objects/uuid:94ab3562-2100-4570-a7b6-e66581a706fc>
- Surdu, L., & Surdu, M. (2006). Broadening the agenda: The status of Romani women in Romania. Open Society Institute.
- Surdu, L., Vincze, E., & Wamsiedel, M. (2011). Roma school participation, non-attendance and discrimination in Romania. UNICEF Romania.
- Vasile, M., Muscă, M., Angi, D., Badescu, G., Florian, B., & Țoc, S. (2020). PISA 2018: Ce ne spun noile rezultate PISA despre inegalitățile educaționale din România?
- Vincze, E., & Harbula, H. (2011). Strategii identitare și educație școlară: Raport de cercetare despre accesul copiilor romi la școală (EDUMIGROM / România). EFES.
- Woolcock, M. (1998). Social capital and economic development: Toward a theoretical synthesis and policy framework. *Theory and Society*, 27(2), 151–208.
- Zamfir, A.-M., Aldea, A. B., & Molea, R.-M. (2024). Stratification and inequality in the secondary education system in Romania. *Systems*, 12(1). <https://doi.org/10.3390/systems12010015>

